

לעילוי נשמת
שלום בן משה

גמרא עם רש"י ותוספות מסודר
Methodically Arranged Gemora, Rashi and Tosafos

מכות
גליון ה'

חֶסֶר קוֹרְטוֹב שְׁנֶפֶל לְתוֹכָן קוֹרְטוֹב יֵינן וּמְרֵאִיהֶן כְּמֵרָאָה יֵינן וְנִפְּלוּ לְמִקְנָה, לֹא כְּפִסְלוּהוּ."

חֶסֶר קוֹרְטוֹב גרסינן הכא ברישא ובסיפא.

לֹא כְּפִסְלוּהוּ - משום דחסרו קורטוב, אבל אי הווי מעיקרא שלשת לוגין שלמים ונפל לתוכן קורטוב יין ומראיהן כמראה יין, פסלוהו. והא דתני רבי חייא "הורידו את המקוה", כי האי תנא סבירא ליה.

"וכן שלשה לוגין מים חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב חלב ומראיהן כמראה מים ונפלו למקנה, לא כפסלוהו."

לֹא כְּפִסְלוּהוּ - טעמא דסיפא נמי משום דחסר קורטוב הוי. וגבי יין נמי הוי מצי למיתני כי האי גוונא ברישא, וניתנינהו בחדא בבא הכי: שלשת לוגין מים חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב יין או חלב, בין שמראיהן כמראה מים בין שמראיהן כמראה יין, לא פסלוהו. אלא כי אורחא דמילתא קתני להו, שהיין שהוא אדום הופך את המים ממראיהן, אבל החלב אין דרכו להפוך את מראיתן.

"רבי יוחנן בן נורי אומר הכל הולך אחר המראה."

הכל הולך אחר המראה - וגבי יין אפילו הווי מעיקרא שלשת לוגין שלמין, כיון דמראיהן כמראה יין לא פסלוהו, ורב כוותיה סבר ליה. וגבי חלב אף על גב דמעיקרא חסר קורטוב, הווי משלים להו חלב.

הא מיבעיא בעי לה רב פפא! דבעי רב פפא: רב תני "חסר קורטוב" ברישא, אבל שלשה לוגין לתנא קמא פסלי, ואתא רבי יוחנן למימר הכל הולך אחר המראה, ורב אומר פרבי יוחנן בן נורי? או דלמא רב לא תני "חסר קורטוב" ברישא, ורבי יוחנן בן נורי כי פליג, אסיפא הוא דפליג, ורב דאמר בדברי הפל?

והא מיבעיא בעי לה כו' - אהא פרכינן דאוקימנא לרב כרבי יוחנן בן נורי ולא כרבנן.

דבעי רב פפא - רב דאמר לעיל לא פסלוהו, היכי תני? מי תני חסר קורטוב ברישא, ואי הווי שלמים פסלו ודלא כרב, ואיהו דאמר כרבי יוחנן? או דלמא רב לא תני ברישא חסר קורטוב, ואמרה למילתיה דלעיל אפילו כרבנן, דרבנן תרוייהו בעו - שיעורא וחזותא, ורב דאמר כדברי הכל דכולי עלמא חזותא מיהת בעינן?

לרב פפא מיבעיא ליה, לרבא פשיטא ליה.

לרבא פשיטא ליה - דרב תני חסר קורטוב ברישא, דלא בעי תנא קמא אלא שיעורא, ורב דקפיד נמי אחזותא כרבי יוחנן בן נורי אמרה למילתיה.

אמר רב יוסף: לא שמיצא לי הא שמעתא. אמר ליה אבני: את אמרת לה ניהלן, והכי אמרת ניהלן: דרב לא תני "חסר קורטוב" ברישא, ורבי יוחנן אסיפא פליג, ורב דאמר בדברי הפל.

אמר רב יוסף לא שמיצא לי הא שמעתא - תלמידו של רב יהודה אני, ולא שמעתי מפיו שמועה זו דאמרן לעיל בשמיה "שלשה לוגין מים שנפל לתוכן כו'".

אמר ליה אבני כו' - רב יוסף חלה ושכח תלמודו, והיה אבני מזכירו מה שקיבל הימנו.

את אמרת ניהלן - כששנית משנה זו אמרת לנו עליה ההיא מימרא דרב יהודה אמר רב, ופירשת לנו דרב לא הוה תני חסר קורטוב ברישא ואמר למילתיה לדברי הכל.

ואמר רב יהודה אמר רב: תבית מליאה מים שנפלה לים הגדול, הטובל שם לא עלתה לו טבילה - תיישינן לשלשה לוגין שלא יהו במקום אחד. ודוקא לים הגדול דקאי וקיימא, אבל נהרא בעלמא, לא.

הטובל שם - באותו מקום.

לא עלתה לו טבילה - שמא כל מים שהיו בחבית עומדים יחד, ושמא בא זה ראשו ורובו במים שאובין, וזה אחד מן הפוסלין את התרומה.

אִי אֶפְשָׁר לְשַׁלֵּשֶׁת לִוְגֵיךָ כּוּי - לא גרסינן דהא ודאי אפשר, אלא חיישינן לשמא, וסיפא דמילתא מוכחא דמשום שמא הוא, דאמרינן לקמן טעמא משום דמוקמינן גברא אחזקיה.

תוס': אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב תְּבִיטָה מְלִיאָה מֵיַם - כך גירסת הקונטרס, וקאמר לא עלתה לו טבילה משום מים שאובין.

ולא נראה, דהא מדשוי להו השקה כמחזירין לטהרם מטומאה, הוא הדין לענין טבילה נמי. ועוד דאמרינן צביצה (דף י"ח: ע"ס) "מטבילין כלי על גבי מימיו לטהרו", והיכי סלקא ליה טבילה לגו מנח - הא המיס שבתוכו שאובין ולא מיערב, ובהשקה בעלמא עדיף להו! אלא ודאי נעשין מחזירין גס לענין טבילה.

לכך נראה דגרסינן במילתיה דרב יהודה "חצית מלאה יין", ולכך לא עלתה לו טבילה דמי היס קוו וקיימי, ושמא עדיין הוא צבור ועומד במקומו, ואיסור ניכר וטובל זיין. אבל נהרא בעלמא לא דודאי מתערב במים, ואז לא היה צעין ועלתה לו טבילה. ומיירי זיין לצן שאינו משנה מראית המים, דאי זיין אדום ניחזי אס שינה מראית המים אס לא.

תנ"א נמי תבי: "תְּבִיטָה מְלִיאָה יֵיִן שֶׁנִּפְלְה לִיָּם הַגְּדוֹל, הַטּוֹבֵל שָׁם לֹא עָלְתָה לוֹ טְבִילָה - תְּיִישִׁינָן לְשַׁלְשֵׁה לִוְגֵיךָ שְׂאוּבֵיךָ שְׁלֹא יִהְיֶה בְּמָקוֹם אֶחָד."

תנ"א נמי תבי: - דחיישינן בים הגדול למשקין הנופלין בו שהם עומדים במקומם.

תְּבִיטָה שֶׁל יֵיִן גרסינן בברייתא, והכי גרסינן בתוספתא (דמקואות פרק ה').

תוס': תְּנִינָא נְמִי תְּבִי תְּבִיטָה מְלִיאָה יֵיִן - וגם רש"י לא גריס הכא מים כי אס יין, דאס לא כן מאי קאמר "וכן ככר של תרומה שגפול לשם טמא" - והא [אפילו] צעינייהו ולא נתערבו, מכל מקום אינה מקבלת טומאה (וטהרה) [דטהרו] בהשקה, דהרי הם מחזירין למקוה! והכי תנן צביצה (דף י"ח: ע"ס) "מטבילין כלי על גבי מימיו לטהרו".

"וְכֵן כִּפָּר שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּפְּלָ שָׁם, טָמֵא."

וְכֵן כִּפָּר שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּפְּלָ שָׁם - אחר שטבל זה ועלה.

טָמֵא - שמא היין עומד במקומו ונטמא מחמת האדם, וחזר וטימא את הככר.

מאי "וכן"? מהו דתימא: הֵתָם אוֹקֵי גַבְרָא אַחְזָקִיָּה, הֵכָא אוֹקֵי תְּרוּמָה אַחְזָקִיָּה, קָא מְשַׁמְעֵ לָךְ.

מאי וְכֵן - פשיטא! כיון דחיישת לשמא היין עומד במקומו, איכא למיחש שנטמא הככר.

מהו דתימא - אף על גב דלגבי טבילה חיישינן, לגבי ככר לא חיישינן. דהא מילתא ספיקא היא אי קאי יין בדוכתיה אי לא, וגבי גברא הוא דאמרינן לא עלתה לו טבילה - אוקי גברא אחזקיה והוא טמא היה, ובטבילת ספק אתה בא לטהרו, אל תטהרו מספק, והכא אוקי תרומה אחזקה, והיא בחזקת טהורה קיימא, קא משמע לך.

משנה: "מְעִידֵיךָ אָנוּ בְּאִישׁ פְּלוּגֵי שְׁחִיב וְלַחֲבִירוֹ מְאֵתִים זֶזוּ" וְנִמְצְאוּ זֹמְמִין, לֹקֵיךָ וּמְשַׁלְמִין, שְׁלֹא הַשֵּׁם הַמְּבִיאֵךְ לְיָדֶיךָ מִפּוֹת מְבִיאֵךְ לְיָדֶיךָ תְּשַׁלּוּמִין - דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים כָּל הַמְּשַׁלֵּם אֵינּוּ לֹקֵה.

שְׁלֹא הַשֵּׁם הַמְּחַיֵּיבוּ מְלָקוֹת מְחַיֵּיבוּ תְּשַׁלּוּמִין - מלקות משום "לא תענה", ותשלומין משום "כאשר זמם".

הַשֵּׁם - המקרא.

כָּל הַמְּשַׁלֵּם אֵינּוּ לֹקֵה - דכתיב: "כְּדֵי רִשְׁעוֹתָ (דברים כ"ה:ב) - משום רשעה אחת אתה מחייבו, ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות. ובמסכת כתובות (דף לב) מקשינן "ונימא כל הלוקה אינו משלם, וילקו כל הזוממין ולא ישלמו!" ומשנינן: "בפירוש רבתה תורה עדים זוממין לתשלומין", ויליף לה התם.

תוס': לֹקֵיךָ וּמְשַׁלְמִין שְׁלֹא הַשֵּׁם הַמְּבִיאֵךְ לְיָדֶיךָ מִפּוֹת מְבִיאֵךְ לְיָדֶיךָ תְּשַׁלּוּמִין - פירוש: מקרא דמציאן לידי מכות, דהיינו מ"לא תענה", אינו מציאן לידי תשלומין, אלא מקרא "ועשיתם לו כאשר זמם", ומשום הכי לוקה ומשלם.

משמע דאי ליכא אלא חד קרא אינו לוקה ומשלם, וקשה, הא אמרינן בהשוכר את הפועלים (בבא מציעא דף ט"א ע"ס) "החוסס פי פרה לדוש זה לוקה ומשלם", אף על גב דליכא אלא חד לאו ד"לא תחוסס"!

לכך פירש הרב רבינו מאיר מצורגוני דהכי קאמר: שלא השם המציאן לידי מכות אינו צריך להציאן לידי תשלומין, דתשלומין לא צעו אזהרה. דאי צעו אזהרה ודאי לא לקי, דלא למלקות אתא כי אס לתשלומין, כדאמרינן (לקמן דף י"ג:) "לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין אין לוקין עליו". אלא לא צעו אזהרה, דליכא אזהרה צעו ועין, וכתיב "שלם ישלם" בלא אזהרה. הלכך "לא תענה" למלקות אתא.

וכן צהך ד"לא תחוסס", על כרחך דאזהרה ד"לא תחוסס" לא אתיא אלא למלקות,

דתשלומין ממילא נפקא, דכיון דאינו רשאי לחסוס דין הוא שישלם מה שראויה לאכול באותה שעה. דליכא למימר דאזהרה אתא לממון ולא למלקות, דאם כן לכחוצ קרא בלשון עשה – "האכל שור צדישו" – ושמענא שפיר דאם לא האכיל חייב! אלא על כרחך אזהרה כי אתא, למלקות אתא.

"מעידין אנו באיש פלוני שהוא חייב מלקות ארבעים" ונמצאו זוממין, לוקין שמונים, משום "לא תענה ברעך עד שקר (שמות כ"ג)" ומשום "ועשיתם לו כאשר זמם (דברים י"ט)" – דברי רבי מאיר. וחקמים אומרים אין לוקין אלא ארבעים.

אין לוקין אלא ארבעים - משום "כאשר זמם", אבל משום "לא תענה" לא לקי כדמפרש בגמרא.

To receive by email:

knowthetorahbyheart@gmail.com

© knowthetorahbyheart.com

לקבל באמייל

knowthetorahbyheart@gmail.com